

OPERAČNÍ PROGRAM
ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

EVROPSKÁ UNIE
Fond soudržnosti
Evropský fond pro regionální rozvoj

Pro vodu,
vzduch a přírodu

NAUČNÁ STEZKA NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ PAMÁTKA LANDEK SLOVANSKÉ HRADISKO A STŘEDOVĚKÝ HRAD

Slovanské hradisko a středověký hrad

Slovanské hradisko zaujalo v **8. století** temeno východní části landeckého návrší. Přirozenou ochranu poskytoval hradisko na jižní straně prudký svah nad řekou Odrou, severní přístupová strana byla chráněna fortifikací složenou z dvojice příkopů a valů, za kterou se nachází centrální plato o rozloze asi 0,6 ha. Na tuto hlavní linii navazuje směrem k řece úzká šíje, rozdělená dalšími třemi příkopy na několik menších teras. Takto opevněné sídlo se stalo skvělým kontrolním bodem, z kterého lze pozorovat celé předpolí Moravské brány. Pozůstatky raně středověkého opevnění využili stavitelé **zeměpanského hradu**, založeného ve **2. polovině 13. století**. Kromě nevelkého reliktu zdva z lomového kamene při jihovýchodním okraji hradního jádra se však ze středověkého hradu nedochovaly nad úroveň současného terénu žádné stavební pozůstatky.

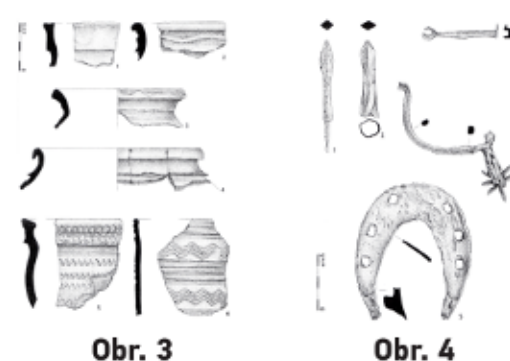
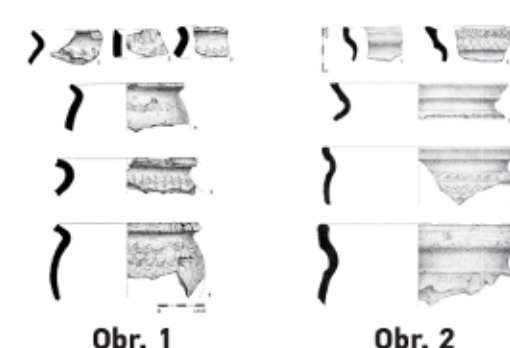
Počátky archeologického zájmu o hradisko na Landeku spadají již do konce 19. století, kdy zde prováděl výkopy K. J. Bukovanský. Drobnější odkryvy poté na Landeku realizoval v r. 1924 objevitel paleolitického sídliště geolog Jan Folprecht. Na jeho aktivity pak v letech 1976 – 1977 navázal výzkum pracovníka Ostravského muzea Rostislava Janošika, který v prostoru centrální plošiny položil dvě poměrně rozsáhlé sondy. Naposledy byl Lanek zkoumán v r. 1998 Pavlem Kouřilem z Archeologického ústavu AV ČR v Brně.

Nejpočetnější nálezový fond pochází z **výzkumu prováděného v letech 1976 – 1977**. Sonda S1 o rozměrech 12 x 4 m v jižní části hradu odkryla v hloubce 20 – 40 cm **pozůstatky středověkého objektu** s kamennou podezdívkou, který zanikl požárem. Tato okolnost spolu s nálezy železných hrotů šípů a doprovodnými nálezy z **2. poloviny 15. století** snad potvrzuje předpokládaný zánik hradu v souvislosti česko-uherskými válkami. V hloubce 75 – 100 cm se pak nacházela **litá maltová podlaha spojená s hradním palácem**, keramickými nálezy je tato situace datována do **13. – 14. století**. V ještě nižší úrovni byl zachycen **objekt s nálezy z 8. – 9. století**, jeho obdélný tvar ukazuje na možnost, že by se mohlo jednat o zahlobenou část nějaké chaty. Sonda S2 v jihozápadní části jádra odkryla při hraně centrální plošiny mohutnou **obvodovou zeď středověkého hradu** o šířce 2,6 m a také sídlištní jámy z 8. – 9. století.

Sondážní výzkumy tedy identifikovaly a časově zařadily hlavní vývojové fáze tohoto opevněného sídla, podobu jeho zástavby díky omezenému rozsahu příliš neosvětluje. Množství nalezených artefaktů ale přibližuje hmotnou kulturu obyvatel slovanského hradiska a středověkého hradu. Mezi **raně středověkými nálezy** zcela převažují **zlomky keramických nádob**, ze kterých se dají jen ve výjimečných případech rekonstruovat celé kusy. V jejich výzdobě převládá pro období 8. – 9./10. století charakteristická jednoduchá či vícenásobná vlnice, stěny nádob z 11. – 12. století jsou pak zdobeny obvodovými rýhami (tzv. šroubovici). Mnohem pestřejší je škála předmětů spojených s **životem na vrcholně středověkém hradu**. Nejpočetněji jsou opět zastoupeny keramické fragmenty zahrnující **kuchyňskou** (hrnce, poklice, trojnožky) a **stolní** (poháry) **keramiku**. Nálezy **kamnových kachlů** dokládají, že hradní místnosti byly vyhřívány tímto pokročilým typem otopného zařízení, osvětlení zajišťovaly kromě obvyklých loučí i keramické **kahany** s olejem a knotem. Ke spřádání přize byly používány keramické **přesleny**, sloužící jako setrvačnický nasazený na dřevěné tyčince (dřívku), jejich nálezy také dokládají přítomnost a práci žen na hradu. Z archeologických výzkumů pochází i množství železných předmětů. Pro hradní prostředí jsou typické především **nálezy zbraní** – tzv. militária. Početně je zastoupena kategorie železných hrotů šípů užívaných při střelbě z kuše a luku, vzácný nález představuje zástřita meče s tvarem charakteristickým pro období 14. – 15. století. Výbavu jezdce a koňskou výstroj zastupují ostruhy s otočným ozubeným kolečkem, udidla, třmeny a podkovy. S **hradním hospodářstvím** souvisí zlomky železných srpů a kosa. Nalezené nože mohly být používány jako nástroje nebo sloužit jako předmět osobní povahy. Mezi **stavební železo** spadají především hřeby různých tvarů a použití (včetně podkovových a tzv. šindelních používaných k přichycení dřevěné střešní krytiny), ale také řetězy, petlice, kování a uzavírací mechanismy – zámky a klíče. Předměty **luxusní povahy** zastupují zlomky **vysokých gotických skleněných číší**, toaletní potřeby pak kostěné oboustranné hřebeny. Svět dětských her ilustruje keramická figurka koně s jezdcem.

Většina z rozsáhlého nálezového fondu časově souvisí s poslední – zánikovou – fází hradu ve 2. polovině 15. století. Opuštěný hrad pak již jen příležitostně sloužil jako útočiště různých deklasovaných živlů, takže byl na příkaz opavských knížat **na počátku 17. století pobořen**. Zbytky zdi pak v 19. století rozebrali téměř beze zbytku obyvatelé okolních vsí, kteří využívali zříceninu jako zdroj stavebního materiálu.

Autor textu: Mgr. Michal Zezula

Obr. 1: Keramika ze střední doby hradistní (8. – 9. stol.) z archeologických výzkumů slovanského hradiska. Podle P. Kouřila (převzato z publikace Lanek – svědek dávné minulosti, 2. vydání, Český Těšín 2003).
Obr. 2: Keramika z počáteční fáze života středověkého hradu ve 2. pol. 13. a na poč. 14. století. Podle P. Kouřila (převzato z publikace Lanek – svědek dávné minulosti, 2. vydání, Český Těšín 2003).
Obr. 3: Mladší středověká keramika (14. – 15. století) z archeologických výzkumů hradu. Podle P. Kouřila (převzato z publikace Lanek – svědek dávné minulosti, 2. vydání, Český Těšín 2003).
Obr. 4: Výběr železných předmětů z archeologických výzkumů středověkého hradu. 1 a 2 – železné hroty šípů; 3 – klíč; 4 – zlomek ostruhy; 5 – podkova. Podle P. Kouřila (převzato z publikace Lanek – svědek dávné minulosti, 2. vydání, Český Těšín 2003).
Obr. 5: Torzo drobné keramické plastiky (kůň s jezdcem), 14. – 15. stol. Ostravské muzeum. Foto V. Gřondělová.

Obr. 6: Rekonstruovaná keramická nádoba ze střední doby hradistní (8. – 9. stol.). Ostravské muzeum. Foto V. Gřondělová.
Obr. 7: Fragment horní části keramické nádoby ze střední doby hradistní (8. – 9. stol.). Ostravské muzeum. Foto V. Gřondělová.
Obr. 8: Rekonstruovaná keramická nádoba (mísa), 14. – 15. stol. Ostravské muzeum. Foto V. Gřondělová.
Obr. 9: Keramický kahán, 14. – 15. stol. Ostravské muzeum. Foto V. Gřondělová.
Obr. 10: Zástřita meče, 14. – 15. stol. Ostravské muzeum. Foto V. Gřondělová.
Obr. 11: Zlomek kosa (reparované), 14. – 15. stol. Ostravské muzeum. Foto V. Gřondělová.
Obr. 12: Fragment železného srpu, 14. – 15. stol. Ostravské muzeum. Foto V. Gřondělová.

Kresby: podle P. Kouřila, Foto: V. Gřondělová, © Lanek